

ІНСТРУМЕНТИ ДЕРЖАВНОЇ ПІДТРИМКИ ЕКОСИСТЕМИ СТАРТАПІВ: ДОСВІД КРАЇН ЦЕНТРАЛЬНОЇ ТА СХІДНОЇ ЄВРОПИ

© 2020 СИТНИК Н. І.

УДК 005.7
JEL Classification: D73

Ситник Н. І.

Інструменти державної підтримки екосистеми стартапів: досвід країн Центральної та Східної Європи

Цю статтю присвячено аналізу досвіду державної підтримки екосистеми стартапів в країнах Центральної та Східної Європи на прикладі Польщі, Естонії, Білорусі та Угорщини. Ці країни мають подібні до України показники розвитку стартап-екосистем, однак відрізняються значною участю держави в становленні національного сектора стартапів. Україна протягом останніх років досягла певного прогресу у розбудові своєї екосистеми стартапів, однак участь держави у цьому процесі залишалася мінімальною. Мета статті полягала в дослідженні стану розвитку національних екосистем стартапів у країнах Центральної та Східної Європи та інструментів державної підтримки екосистем у цьому регіоні, які можуть бути використані Україною для стимулювання розвитку національної індустрії стартапів. У статті проведений порівняльний аналіз України з іншими країнами Східноєвропейського регіону за рейтингами стартап-екосистем, конкурентоспроможності та інноваційності економіки, умов ведення бізнесу та рівнем освіти. Встановлено, що Україна має високі позиції в рейтингу стартап екосистем, однак відстає від країн регіону за рейтингами оцінки національних економік. У більшості країн Східноєвропейського регіону держава виступає важливим суб'єктом екосистеми стартапів. На прикладі Естонії, Польщі, Угорщини та Білорусі досліджено інструменти державного стимулювання стартапів, які розробляються, як правило, в рамках стратегічних програм діджиталізації країни, розвитку інноваційного підприємництва та високотехнологічних галузей. Встановлено пріоритетні напрямки державної підтримки стартап-екосистем в цих країнах, а саме: законодавчі ініціативи, спрямовані на лібералізацію умов діяльності новостворених підприємницьких структур, державні інвестиції, розвиток людських ресурсів, створення центрів компетенцій, медіа- та івент-менеджмент.

Ключові слова: стартапи, екосистема стартапів, рейтинг екосистем стартапів, державна політика розвитку стартапів, інструменти державної підтримки стартапів, венчурне фінансування, «фонд фондів».

DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-0712-2020-2-55-62>

Рис.: 1. **Табл.:** 1. **Бібл.:** 24.

Ситник Наталія Іванівна – кандидат біологічних наук, доцент, доцент кафедри менеджменту, Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського» (просп. Перемоги, 37, Київ, 03056, Україна)

E-mail: Natalia_Sytnik@ukr.net

УДК 005.7
JEL Classification: D73UDC 005.7
JEL Classification: D73

Ситник Н. И. Инструменты государственной поддержки экосистемы стартапов: опыт стран Центральной и Восточной Европы

Данная статья посвящена анализу опыта государственной поддержки экосистемы стартапов в странах Центральной и Восточной Европы на примере Польши, Эстонии, Беларуси и Венгрии. Эти страны имеют схожие с Украиной показатели развития стартап-экосистем, однако отличаются значительным участием государства в становлении национального сектора стартапов. Украина в последние годы достигла прогресса в развитии своей экосистемы стартапов, однако роль государства в этом процессе оставалась минимальной. Цель статьи заключалась в исследовании состояния развития национальных экосистем стартапов в странах Центральной и Восточной Европы, а также инструментов государственной поддержки экосистем в этом регионе, которые могут быть использованы Украиной для стимулирования развития национальной индустрии стартапов. В статье проведен сравнительный анализ Украины с другими странами Восточноєвропейского региона по рейтингам стартап-экосистем, конкурентоспособности и инновационности экономики, условий ведения бизнеса и уровня образования. Установлено, что Украина имеет высокие позиции в рейтинге стартап-экосистем, однако отстает от стран региона по рейтингам оценки национальных экономик. В большинстве стран Восточноєвропейского региона

Sytnik N. I. Instruments of State Support for the Startup Ecosystem: Experience of Central and Eastern Europe

The article deals with analyzing the practices of state support for the startup ecosystem in countries of Central and Eastern Europe using the example of Poland, Estonia, Belarus, and Hungary. These countries have indicators of startup ecosystem development similar to those of Ukraine. However, they are characterized by significant government participation in the formation of the national startup sector. In recent years, Ukraine has made progress in developing its startup ecosystem, but the role of the state in this process remains minimal. The aim of the article is to study the level of development of national start-up ecosystems in countries of Central and Eastern Europe as well as instruments of state support for ecosystems in this region, which can be used by Ukraine to stimulate the development of its national start-up industry. The article provides a comparative analysis of Ukraine with other countries of Eastern Europe according to rankings of startup ecosystems, competitiveness and innovativeness of the economy, business conditions, and level of education. It is established that Ukraine has high positions in the rankings of start-up ecosystems. However, it lags behind other countries of the region in rankings of national economies. In most countries of Eastern Europe, the state is an important agent of the startup ecosystem. Using the examples of Estonia, Poland, Hungary, and Belarus, the instruments of state stimulation of start-ups are studied. They are developed, as a rule, as

государство выступает важным субъектом экосистемы стартапов. На примере Эстонии, Польши, Венгрии и Беларуси исследованы инструменты государственного стимулирования стартапов, которые разрабатываются, как правило, в рамках стратегических программ диджитализации страны, развития инновационного предпринимательства и высокотехнологических отраслей. Установлены приоритетные направления государственной поддержки стартап-экосистем в этих странах, а именно: законодательные инициативы, направленные на либерализацию условий деятельности новых предпринимательских структур, государственные инвестиции, развитие человеческих ресурсов, создание центров компетенций, медиа- и ивент-менеджмент.

Ключевые слова: стартапы, экосистема стартапов, рейтинг экосистем стартапов, государственная политика развития стартапов, инструменты государственной поддержки стартапов, венчурное финансирование, «фонд фондов».

Рис.: 1. Табл.: 1. Библ.: 24.

Сытник Наталия Ивановна – кандидат биологических наук, доцент, доцент кафедры менеджмента, Национальный технический университет Украины «Киевский политехнический институт имени Игоря Сикорского» (просп. Победы, 37, Киев, 03056, Украина)

E-mail: Natalia_Sytnik@ukr.net

part of strategic programs for digitalization of the country, development of innovative entrepreneurship and high-tech industries. The article identifies the priority areas of state support for start-up ecosystems in these countries, namely, legislative initiatives aimed at liberalization of the conditions of activities of new entrepreneurial structures; public investment; development of human resources; creation of competence centers; media and event management.

Keywords: startups, ecosystem of startups, ranking of startup ecosystems, government policy on development of startups, tools of state support for startups, venture financing, fund of funds.

Fig.: 1. Tabl.: 1. Bibl.: 24.

Sytnik Natalia I. – Candidate of Sciences (Biology), Associate Professor, Associate Professor of the Department of Management, National Technical University of Ukraine «Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute» (37 Peremohy Ave., Kyiv, 03056, Ukraine)

E-mail: Natalia_Sytnik@ukr.net

Бурхливий розвиток глобальної світової екосистеми стартапів, що спостерігається протягом останнього десятиліття, є однією з визначних тенденцій інтелектуальної економіки. Стартапи – це інноваційні підприємницькі структури нового покоління, які активно збільшують свій вплив на всі аспекти життя сучасного суспільства: економіку, комунікації, технології, біомедицину, екологію та ін. Вони виступають потужними генераторами інноваційних ідей, а створені ними продукти та послуги на рівних конкурують з продукцією найбільших корпорацій світу.

Глобальна екосистема стартапів, до складу якої зараз входить 100 національних екосистем, фактично почала формуватися у 90-х роках ХХ ст., коли уряди США, Ізраїлю, Великої Британії, Сінгапуру та Китаю започаткували програми державної підтримки високотехнологічних галузей. В деяких країнах, наприклад, в Ізраїлі, Нідерландах та Китаї, держава взагалі виступала засновником національних екосистем стартапів. Зараз екосистеми цих країн знаходяться на етапі зрілості і відрізняються значною економічною цінністю стартап компаній, потужними фінансовими ресурсами, високим рівнем акумульованої експертизи та інфраструктури. Найбільш цінні стартапи розташовані в Силіконовій долині й інших американських екосистемах. За оцінками Startup Genome, 78 % вартості глобальної екосистеми стартапів складає вартість лише 11 екосистем [1]. Серед 10 країн-лідерів за розвитком екосистем стартапів, за версією Startup Blink, у 2019 р. немає жодної, якій вдалося досягти успіху без підтримки держави в тій чи іншій формі [2].

Країни Центральної та Східної Європи долучилися до глобальної екосистеми стартапів лише на початку 2000-х рр. і наразі їхні екосистеми знаходяться у процесі активного формування. Ще у 2016 р. на регіон припадало менше 1 % світового обсягу венчурних інвестицій (600 млн

дол.), тоді як у Західній Європі в той же період венчурні інвестиції сягнули 15 млрд дол. [3]. Однак мапа глобальної екосистеми стартапів швидко оновлюється, екосистеми стартапів країн Центральної та Східної Європи інтенсивно зростають, покращуючи свої позиції в міжнародних рейтингах. Важливим стимулюючим фактором їх зростання є державна політика, спрямована на підтримку національної індустрії стартапів.

Україна протягом 2015–2019 рр. добилася значного прогресу у розбудові своєї екосистеми стартапів, однак участь держави у цьому процесі залишалася мінімальною. Зараз, коли Уряд країни починає переходити до практичних заходів у стимулюванні розвитку національної екосистеми стартапів, вивчення досвіду країн Центральної та Східної Європи є особливо актуальним.

В Україні кількість наукових досліджень, присвячених різним аспектам індустрії стартапів, постійно зростає. Чазов Є. аналізує сутність стартап-проектів і характерні риси цієї форми ведення бізнесу [4]. Досліджено екосистему стартапів як складову національної інноваційної системи, визначено функції економічних агентів та інституцій, що формують екосистему стартапів [5]. Низка робіт присвячена окремим напрямкам підтримки екосистеми стартапів. В роботах авторів [6; 7] розглянуто особливості фінансування стартапів. Проаналізовано основні джерела фінансування стартапів, висвітлено можливості та перешкоди залучення коштів для розвитку та реалізації стартап-проектів [6], досліджено роль краудфандингу у фінансуванні стартапів [7]. У роботах [8; 9] розглянуто інфраструктурні складові екосистеми стартапів – бізнес-акселератори та бізнес-інкубатори. Роль держави у стимулюванні розвитку екосистеми стартапів на прикладі країн Західної Європи досліджено в роботі [10]. Водночас конкретні інструменти впливу держави на розвиток індустрії

стартапів в умовах українського економічного середовища залишаються малодослідженими.

Цю статтю присвячено аналізу досвіду державної підтримки екосистеми стартапів у країнах Центральної та Східної Європи на прикладі Польщі, Естонії, Білорусі та Угорщини. Ці країни мають подібні до України показники розвитку стартап-екосистем, однак відрізняються значною участю держави в процесах становлення національного сектора стартапів.

Мета статті полягала в дослідженні стану розвитку національних екосистем стартапів у країнах Центральної та Східної Європи та інструментів державної підтримки екосистем у цьому регіоні, які можуть бути використані

в Україні для стимулювання розвитку національної індустрії стартапів.

Позиції країн Центральної та Східної Європи за рівнем інноваційності, конкурентоспроможності та розвитку національних систем освіти наведені у табл. 1. У 2019 р., за версією міжнародної агенції Startup Blink, Україна знаходилась на 31 місці світового рейтингу екосистем стартапів, обійшовши Болгарію, Угорщину, Румунію та Білорусь. Нашій країні вдалося покращити свою позицію порівняно з 2017 р., коли вона займала 35 місце. За версією Startup Blink, в рейтингу екосистем окремих міст світу Київ з 2017 р. піднявся з 63 сходинки на 34, і це найкращий результат серед міст досліджуваного регіону.

Таблиця 1

Показники розвитку національних екосистем стартапів у країнах Центральної та Східної Європи у 2019 р.

	Рейтинг StartupBlink	Рейтинг Global Innovation Index	Рейтинг Global Competitiveness Index (WEF)	Рейтинг Doing Business	Education Index	Ranking of National Higher Education Systems
Естонія	13	24	31	18	19	-
Литва	18	38	39	11	18	-
Польща	20	39	37	40	23	31
Чеська Республіка	26	26	32	41	16	26
Україна	31	47	85	71	46	38
Болгарія	35	40	40	61	43	44
Румунія	38	50	51	55	55	45
Угорщина	39	33	47	52	39	35
Латвія	45	34	41	19	22	-
Словенія	48	31	35	37	15	29
Словаччина	49	37	42	45	35	33
Хорватія	50	44	63	51	47	43
Білорусь	55	72	-	49	30	-

Джерело: складено автором на основі [2; 11–15]

Як видно з даних табл. 1, Україна також має непогані позиції за рейтингом національної системи вищої освіти (38 місце), в якому деякі країни регіону взагалі не представлені, і знаходиться на 47 місці у Global Innovation Index. В інших міжнародних рейтингах позиції України порівняно з країнами Центральної та Східної Європи виглядають менш оптимістично. У рейтингах Global Competitiveness Index та Doing Business Україна займає останні місця серед досліджуваних країн регіону.

Порівняння позицій України за рейтингом Startup Blink та за іншими міжнародними рейтингами показує, що наша країна досягла певних успіхів у формуванні екосистеми стартапів всупереч несприятливим економічним, нормативно-правовим і соціально-політичним умовам, зокрема, низькому загальному рівню інноваційності економіки, нерозвиненій інфраструктурі підтримки підприємництва та неконкурентному бізнес-середовищу. В інших країнах Східноєвропейського регіону таких значних розбіжностей у рейтингах не спостерігається.

Щоб не втратити темпи розвитку вітчизняної екосистеми стартапів, Україні потрібно аналізувати кращий досвід країн-сусідів і творчо адаптувати його для розбудови власної інноваційної екосистеми, зокрема, розробляючи комплексні програми державної підтримки індустрії стартапів.

Екосистема стартапів виступає підсистемою інноваційної екосистеми і спрямована на стимулювання розвитку індустрії стартапів. Це відкрита динамічна система, утворена окремими інституціями, які мають спільне бачення стратегічного напрямку руху, спільні інтереси, об'єднані розгалуженою мережею взаємозв'язків і функціонують у певному бізнес-середовищі на принципах саморегуляції, емерджентності, коєволюції, адаптивності та саморозвитку [5].

Як свідчить світовий досвід, держава є важливим суб'єктом розвитку екосистеми стартапів. Державна підтримка спрямовується, головним чином, на юридично-правове регулювання сектора інноваційного підприємни-

цтва, фінансування, освіти та навчання фахівців, інфраструктурне забезпечення. Серед розглянутих країн Східноєвропейського регіону лише в чотирьох (Чеська Республіка, Румунія, Словенія і Хорватія) участь держави у розвитку індустрії стартапів відсутня або є незначною. Країни Балтії, Польща, Болгарія Угорщина, Словаччина та Білорусь докладають системних зусиль у розвитку своїх екосистем стартапів, тоді як Україна робить в цьому напрямку лише перші кроки.

На прикладі Естонії, Польщі, Угорщини та Білорусі розглянемо державні ініціативи з розвитку національних екосистем стартапів.

Естонія має гнучку державну політику у сфері розвитку стартапів. Поштовхом до її розроблення стала електронна система державних послуг, яку почали реалізовувати з 2000 р., витрачаючи на це до 1 % ВВП [16]. Для реалізації державної політики створені «Фонд розвитку Естонії» та організація «Enterprise Estonia», які надають фінансову й інформаційну підтримку новим підприємницьким структурам. Наразі в Естонії діє щонайменше 30 інструментів підтримки стартапів.

Державна політика країни спрямована на створення сприятливих умов для власних засновників стартапів і залучення ІТ-талантів з-за кордону. Тривалість реєстрації бізнесу в Естонії не перевищує одного тижня і має суттєву перевагу – можливість відстрочки реєстрації статутного капіталу. Іноземці-засновники стартапів можуть відкрити акціонерне товариство з обмеженою відповідальністю або приватну компанію з обмеженою відповідальністю. Для нерезидентів Європейського Союзу діє програма з видачі віз. Державна програма «Робота в Естонії» дозволяє ІТ-фахівцям отримати тимчасовий вид на проживання за спрощеною процедурою. Іноземці можуть отримати е-резидентство в Естонії, тобто заснувати компанію, вести операційну діяльність, сплачувати податки, відкривати банківський рахунок і фактично управляти своїм бізнесом з-за кордону [17].

У міжнародному рейтингу податкової конкурентоспроможності ОЕСР Естонія посідає перше місце [16]. За діючою в Естонії системою оподаткування основне податкове навантаження складає податок на прибуток за ставкою 20 %. Однак податок на прибуток виплачується тоді, коли прибуток розподіляється у вигляді дивідендів акціонерам. Податок на прибуток не сплачується, якщо прибуток реінвестується у розвиток компанії. Система оподаткування, таким чином, стимулює підприємців до розширення бізнесу [17]. Починаючи з 2008 р. в Естонії почали діяти державні венчурні фонди, які спільно з приватним капіталом інвестують в інноваційні ІТ-стартапи.

Міністерство освіти Естонії разом з Асоціацією інформаційних технологій та комунікацій (ITL) розробили програму з ІТ-освіти в середній школі. У 2015 р. в естонських університетах і коледжах започатковано вивчення організації стартапів як навчальної дисципліни. До викладання дисципліни залучають підприємців з практичним досвідом впровадження стартапів [16].

У Польщі політика уряду щодо стимулювання індустрії стартапів реалізується шляхом створення спеціальних

економічних зон зі сприятливими умовами для стартап-компаній та інвесторів, розвитком інфраструктури для підтримки інформаційних технологій. На стимулювання інноваційного бізнесу спрямований розроблений урядом республіки «План відповідального розвитку» та «Конституція для бізнесу». Системному розвитку підприємницьких інновацій та технологічної інфраструктури має сприяти нещодавно створене Міністерство підприємництва та технологій. В межах програми Polish Aid, ініційованої Міністерством закордонних справ Польщі та Міністерством інвестицій та розвитку був створений «Польсько-український міст стартапів», який має сприяти виходу на польський ринок українських стартап-компаній та забезпечити їх доступ до державних та приватних інвестицій [18].

Ключовою державною структурою в реалізації нової економічної стратегії Польщі став Польський Фонд Розвитку (PFR), створений у 2016 р. на виконання державного «Плану відповідального розвитку». Зараз PFR – це найбільший «фонд фондів» в Центральній і Східній Європі, який консолідує державний і приватний капітал, об'єднуючи 29 фондів. Частка державного фінансування стартапів варіюється залежно від програми і становить від 25 % до 80 %, що дозволяє приватним фондам оптимізувати свої ризики. У Польщі діє 5 програм спільних інвестицій, розрахованих на стартап компанії різного етапу життєвого циклу з бюджетом до 15 млн євро [19]. Зараз PFR реалізує програму Start in Poland, в яку держава вкладає близько 685 млн євро). Планується, що ці інвестиції спільно з приватним капіталом допоможуть понад 1,5 тис польським стартапам перетворитися на успішні компанії [20].

Польща робить системні кроки для розвитку людського капіталу молодих інноваторів. Декілька років тому програмування було введено як обов'язковий предмет для вивчення у середніх школах. Стратегічна мета – перетворення польських університетів на потужні інноваційні хаби, навколо яких формуються інформаційно-технологічні кластери. Вже зараз у республіці налічується більше десяти таких кластерів. Наприклад, до Східного кластера в Любліні входить 90 компаній, Поморський кластер із центром у Гданьській політехніці об'єднує 119 ІТ-компаній. Значна увага приділяється розвитку компетенцій молодих підприємців. Серед напрямів діяльності PFR – створення мережі менторів, школи інноваторів, галузевих тематичних навчальних програм, порталів знань тощо [19]. Держава виступає спонсором декількох бізнес-інкубаторів, де стартапи можуть розвивати свої інноваційні проекти, наприклад, Startup Hub Poland, Lodz Technology Incubator, Jagiellonian Center of Innovation та ін.

Стартап-екосистема Угорщини почала формуватися ще у 2006 р. і постійно перебуває у фокусі уваги держави. Наразі Угорщина належить до країн ЄС з найбільш розвинутою цифровою економікою – в ній зайнято майже 15 % працюючих, які створюють 20 % загальної доданої вартості національної економіки країни [21]. Розроблена у 2016 р. Стратегія розвитку стартапів Угорщини (The Digital Startup Strategy of Hungary) визначає такі пріоритети розвитку екосистеми стартапів: підприємництво, фінансування, компетенції, культура співпраці, сприятливе бізнес-середовище.

Координуючим органом, відповідальним за взаємодію інституцій-учасників та інтегральну імплементацію інструментів державної стратегії, є Центр з методології та координації угорських стартапів [21]. Законодавчі ініціативи, спрямовані на швидке зростання стартапів і залучення висококваліфікованої робочої сили, включають: можливість продажу частки в бізнесі та акцій за пільговою податковою ставкою, створення спеціальних економічних зон.

Розвиток державного фінансування стартапів визначено як стратегічну мету уряду. Участь держави у фінансуванні стартапів здійснюється через державні венчурні фонди (найбільшим з них є фонд Niventures), державні гранти, а також спільне з бізнес-янглоами фінансування стартапів на ранніх стадіях [21]. Державою поставлена мета зміцнити зв'язки стартапів з великими технологічними компаніями, щоб повною мірою задіяти ресурси корпорацій для розвитку інноваційного підприємництва. Передбачається пошук нових моделей такої взаємодії, зокрема, через створення спін-офф компаній [22]. Серед інших державних інструментів підтримки стартапів – е-навчання та центри розвитку підприємницьких компетенцій молодих інноваторів, посилення підготовки викладачів, бізнес-тренерів, менторів, поширення кращого досвіду через відповідні інтернет-ресурси, залучення до Угорщини закордонних стартапів, формування позитивного іміджу стартап-компаній та їх популяризація як престижного місця роботи тощо [22]. Медійна підтримка стартап-екосистеми надається онлайн-ресурсами Forbes Hungary та Index.hu, журналом Business HVG тощо.

У Білорусі розвиток ІТ-сектора розглядається як фактор підвищення конкурентоспроможності національної економіки і в останні роки отримує значну державну підтримку. У 2005 р. був створений Парк високих технологій (ПВТ) зі статусом спеціальної економічної зони, яка має особливий податково-правовий режим для розвитку ІТ-бізнесу. Компанії-резиденти ПВТ отримали ряд податкових пільг, включаючи скасування податку на прибуток (замість якого застосовується внесок в 1 % від валової виручки на користь ПВТ), зниження ставки прибуткового податку до 9 % і розрахунок внесків до Фонду соціального захисту населення за середнім по країні, а не за фактичним показником заробітної плати. Наразі 91 % виробленого в ПВТ програмного забезпечення постачається на експорт, а замовниками ПВТ є 67 країн світу [23]. На початок 2020 р. в ПВТ було зареєстровано 758 компаній із чисельністю працюючих понад 58 тис. осіб. Загальний експорт послуг резидентів ПВТ за 2019 р. склав майже 2,2 млрд дол. [24].

Подальша лібералізація умов ведення підприємницької діяльності в ІТ-галузі та формування цифрової економіки в Білорусі підтримуються Декретом «Про розвиток цифрової економіки», прийнятим у 2017 р. Згідно з цим документом продовжується термін дії спеціального правового режиму ПВТ до 2049 р., розширюється список напрямків діяльності компаній-резидентів, створюється нормативно-правова база венчурного фінансування білоруських стартапів. Білорусь є першою країною у світі, яка створила законодавче поле для смарт-контрактів. Декретом перед-

бачено спрощення режиму проведення валютних операцій для резидентів ПВТ та операцій з електронними грошима, введення для резидентів ПВТ окремих інститутів англійського права. Серед інших нововведень, передбачених декретом, – звільнення іноземних компаній, що надають маркетингові, рекламні, консультаційні та інші послуги резидентам ПВТ від сплати ПДВ і податку на доходи, що робить конкурентними ІТ-продукти білоруських компаній на закордонних ринках. Для стимулювання венчурних інвестицій іноземні компанії за певних умов можуть звільнитися від податку на доходи від відчуження акцій, часток у статутному капіталі та паїв у майні резидентів ПВТ. Декретом спрощуються процедури найму кваліфікованих іноземних фахівців компаніями-резидентами ПВТ [24].

Узагальнену інформацію щодо інструментів державної підтримки екосистеми стартапів у країнах Центральної та Східної Європи наведено на рис. 1.

Хоча конкретні інструменти державного стимулювання в країнах регіону відрізняються, для створення сприятливих умов функціонування стартапів пріоритетами держави виступають: законодавчі ініціативи, фінансування, освіта і навчання, формування центрів компетенцій, медіа- та івент-менеджмент.

Висновки. Хоча за рейтингом розвитку екосистеми стартапів Україна входить до групи лідерів Центральної та Східної Європи, низькі рівні конкурентоспроможності національної економіки, інноваційності, умов ведення бізнесу та якості освіти порівняно з іншими країнами регіону ставлять під загрозу перспективи збереження високих темпів зростання стартап індустрії.

У більшості країн східноєвропейського регіону держава відіграє важливу роль у розвитку екосистем стартапів. Приклад Естонії, Польщі, Угорщини та Білорусі свідчить, що зміцнення стартап-екосистем має підтримуватися системними і послідовними зусиллями держави на законодавчому та виконавчому рівнях. Широкий арсенал інструментів державного стимулювання стартапів розробляється, як правило, в рамках стратегічних програм діджиталізації країни, розвитку інноваційного підприємництва та високотехнологічних галузей і підкріплюється комплексними заходами з розбудови національних економік, впровадження інновацій, створення сприятливих умов ведення бізнесу, розвитку людського капіталу тощо.

Пріоритетними напрямками державної підтримки стартап-екосистем виступають:

- законодавчі ініціативи, спрямовані на лібералізацію умов діяльності новостворених підприємницьких структур в ІТ та високотехнологічних секторах економіки;
- державні інвестиції у найбільш перспективні стартапи, в тому числі і спільне інвестування з приватними венчурними фондами;
- розвиток людських ресурсів, спрямований на формування ІТ- та бізнес-компетенцій в середній школі, коледжах, університетах, школах стартапів тощо;
- створення центрів компетенцій (інноваційних хабів, інформаційно-технологічних кластерів

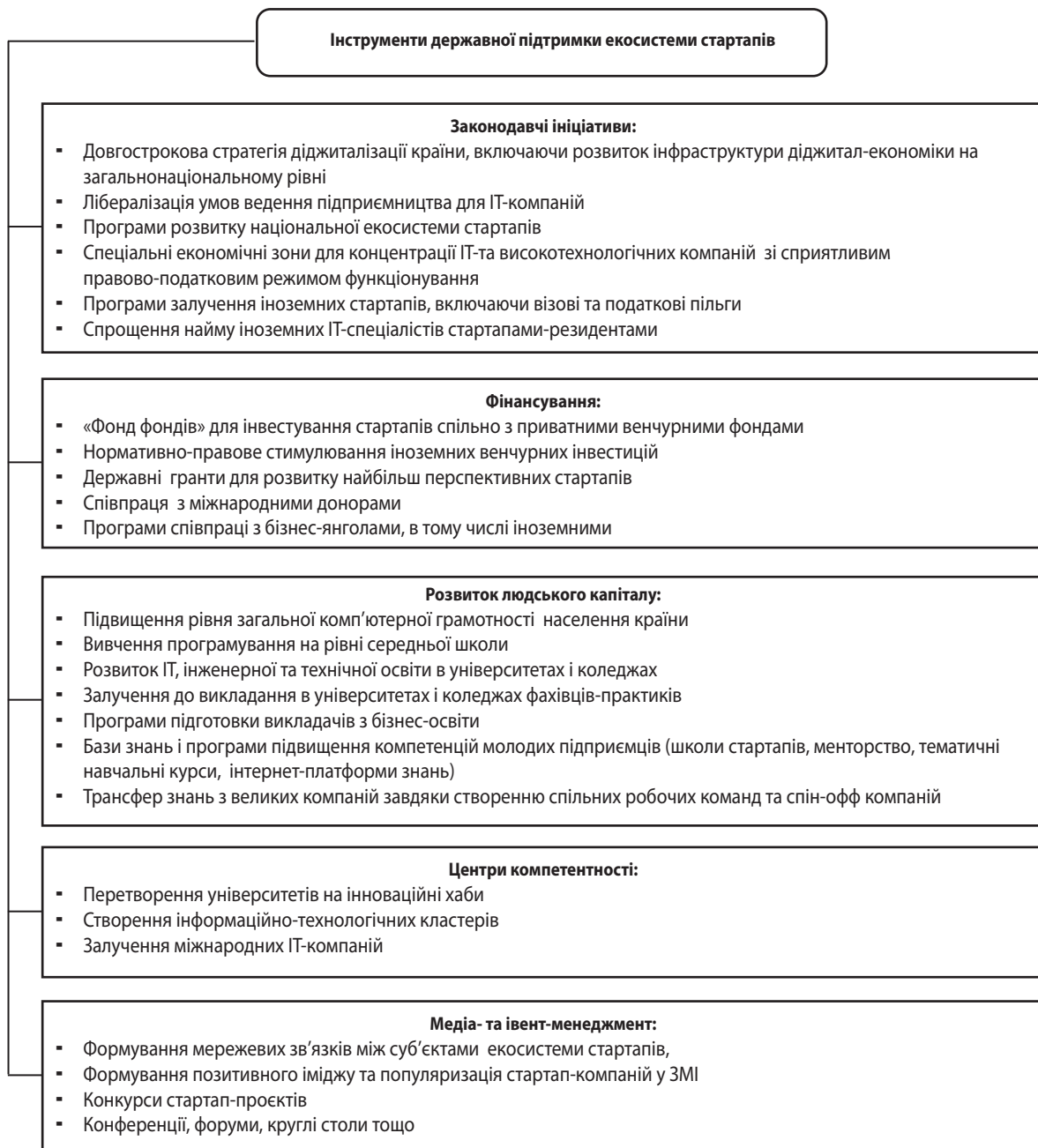

Рис. 1. Інструменти державної підтримки екосистеми стартапів у країнах Центральної та Східної Європи

Джерело: розроблено автором

з залученням великого бізнесу, в тому числі міжнародного);

- медіа- та івент-менеджмент, що сприяють формуванню мережевих зв'язків у стартап-екосистемі, створенню позитивного іміджу та популяризації стартапів.

Подальші дослідження мають бути сфокусовані на аналізі державних важелів впливу на розвиток екосистеми стартапів в Україні та можливостях адаптації світового

і, зокрема, Східноєвропейського досвіду до умов вітчизняного бізнес-середовища.

Спираючись на досвід країн Центральної та Східної Європи, регіону, наша країна має сформувати стратегію розвитку екосистеми стартапів як збалансовану систему юридично-правових, фінансово-економічних, освітніх та соціальних інструментів, які відповідають нагальним потребам, життєвому циклу та потенціалу зростання національної стартап-індустрії.

try]. <https://www.sb.by/articles/kak-vyrastit-startapy-na-svoey-zemle.html>

Kurchenko, O. O. "Derzhavna pidtrymka startapiv u krainakh YeS: uroky dlia Ukrainy" [State Support for Startups in EU Countries: Lessons for Ukraine]. *Visnyk Instytutu ekonomiky ta prohnozuvannia*. 2016. http://nbuv.gov.ua/UJRN/viep_2016_2016_10

Paryzkyi, I. V. "Stan orhanizatsiino-infrastrukturnoho zabezpechennia zmitsnennia innovatsiino-tehnolohichnoho potentsialu ekonomiky Ukrainy" [The State of Organizational and Infrastructural Support for Strengthening the Innovation and Technological Potential of the Ukrainian Economy]. *Visnyk sotsialno-ekonomichnykh doslidzhen*, no. 1(62) (2017): 37-46.

Petrushenko, Yu. M., and Dudkin, O. V. "Kraudfandyng yak innovatsiinyi instrument finansuvannia proektiv sotsialno (ekonomichnoho rozvytku" [Crowdfunding as an Innovative Tool for Financing Social (Economic Development) Projects]. *Marketyng i menedzhment innovatsii*, no. 1 (2014): 172-182.

Polish Development Fund. https://en.wikipedia.org/wiki/Polish_Development_Fund

"Startup dzheday. Ctartap ekosistema Belarusi" [Startup Jedi. Startup Ecosystem of Belarus]. <https://medium.com/стартап-джедай/стартап-экосистема-беларуси-eae07041bff6>

"Startup Ecosystem Rankings Report 2019". Startupblink. <https://report.startupblink.com/>

"Startup investment and innovation in emerging Europe. East-west digital news Investigation". <https://ain.ua/2018/01/05/startap-landshaft-cee>

Shapoval, E. "Pribaltiyskiy startap. Estoniia prevratilas v evropeyskiy analog amerikanskoj Kremnievoy doliny" [Baltic Startup.

Estonia Has Become a European Analogue of the American Silicon Valley]. <https://nv.ua/biz/publications/pribaltiyskiy-startap-estoniya-prevratilas-v-evropeyskiy-analog-amerikanskoj-kremnievoy-doliny-143323.html>

Sytnyk, N. I. "Ekosystema startapiv yak skladova innovatsiinoi ekosystemy" [The Ecosystem of Startups as a Component of the Innovation Ecosystem]. *Biznes Inform*, no. 8 (2017): 89-94.

"U21 Ranking of National Higher Education Systems 2019". <https://universitas21.com/sites/default/files/2019-04/Full%20Report%20and%20Cover.pdf>

"United Nations Development Programme: Education Index 2019". <https://gtmarket.ru/ratings/education-index/education-index-info>

Vasylieva, L. M. "Biznes-inkubatory yak chastyna infrastruktury pidtrymky maloho pidpriemnytstva" [Business Incubators as Part of the Small Business Support Infrastructure]. *Derzhava ta rehiony: naukovo-vyrobnychiy zhurnal*, no. 1 (2010): 80-87.

Vlasenko, V. "Peremanit ili podderzhat? Polskiye venchurnyye fondy ishchut perspektivnyye startapy v Ukraine" [To Lure or Support? Polish Venture Capital Funds are Looking for Promising Startups in Ukraine]. <https://mind.ua/ru/publications/20195712-peremanit-ili-podderzhat-polskie-venchurnye-fondy-ishchut-perspektivnyye-startapy-v-ukraine>

"World Bank". Ease of Doing Business Rankings. <https://www.doingbusiness.org/en/rankings>

Стаття надійшла до редакції 22.04.2020 р.